

Dr. ORBÁN SÁNDOR:

HOZZÁSZÓLÁS A FÖLDTULAJDONI VISZONYOK TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK
NÉHÁNY KÉRDÉSÉHEZ

Napjainkban sokan az álmodozások korát élik. Az értelem, ésszerűség helyett az érzelem és az érdek dominál. A realitásokat többnyire figyelmen kívül hagyva, a sérelmekre alapozott egyoldalú közelítés a jellemző. Sajátos, hogy a sérelmet szenvedettek érdekei is ütköznek. Így pl. a volt földtulajdonosok és a jelenlegi tulajdonosok érdekei. Más az érdeke a kívül maradt és más a tsz-be lépett kisgazdáknak, még akkor is, ha utóbbit annak idején a belépésre kényszerítették. A volt földtulajdonosokéhoz hasonló sérelem más vagyontárgyak /kisüzem, kisipar, kiskereskedelem, malom, gyógyszertár, lakóépület stb./ tulajdonosait is érte. Ha rehabilitációról van szó sem jogi, sem erkölcsi alapja nincs a megkülönböztetésnek. Közös nevezőre jutni, igazságos megoldást találni csak realitásokból kiindulva, az érdekek egyeztetésével lehet.

Kapcsolódva Úr. Nagy Lajos tanszékvezető egyetemi tanár és Dr. Tóth Lajos egyetemi docens előadásához három kérdést kívánok röviden érinteni. Egyik a szövetkezeti modell és szövetkezeti földtulajdon-rende-zés összefüggései, másik a földpiac kérdése, végül a földjogi szabályozás.

1. Nagy Lajos három lehetséges szövetkezeti modellt és ugyancsak három földtulajdoni rendezési lehetőséget vázolt fel. Elfogadva kiindulási alapként, hogy a földtulajdon-rende-zés fő kérdése a szövetkezeti modell, ehhez két észrevételt fűzök. Egyik, hogy a szövetkezeti modell és földtulajdon-rende-zés szorosan összefügg. A modell eldönti, hogy annak milyen földtulajdon-rende-zés felel meg. Má-

sik, hogy fel kell oldani a zárt modellben való gondolkodást, figyelemmel azokra a tapasztalatokra, hogy ezeket az élet nem bírja el, a gyakorlat az eddigieket is szétfe-szítette.

Ezért nem ismételve meg és nem is vitatva a vázolt lehetséges szövetkezeti modellformákat és a földtulajdon-rendezés lehetséges módjait, lényegi megjegyzésem az, hogy ezeket nem lehet mereveknek és kizárólagosaknak tekinteni, az említetteken kívül még sok más megoldási lehetőség kínálkozik. Ilyen pl. a tsz-ek direkt módon való privatizálása helyett olyan modellváltás, amelyben a szövetkezeti vagyon és föld egy részének a tag valóságos, döntési jogú tulajdonosává válik. Azt az esetet amikor a gazdálkodási forma nem változik, a tag vagyonát továbbra is nagyüzemi gazdálkodásban működteti, még nem tekintem privatizálásnak. Kilépéssel, a vagyon átruházásával vagy kivitelével természetesen privatizálhatja. A modellek helyett - a merevséget feloldva - a forma-szabadságot, a sokszínűséget kell lehetővé tenni, ennek kialakítását az önkormányzatra kell bízni. Ettől függően a földtulajdon-rendezés is többféle lehet, minthogy a formától nem szakadhat el. Ahogy nem lehet kizárólagosnak tekinteni a közös földhasználatot, ugyanígy nem lehet még szak-szövetkezet esetében sem a magánföldhasználatot. Ha a forma, a termelési szerkezet, a tagok foglalkoztatása igényli, akkor a formán belül célszerű lehet és jól megfér együtt a ve-gyes, vagyis a közös és a magán földhasználat.

2. A földpiac kérdésében egyetértek az előadóval abban, hogy meg kell szabadulni mind az illúzióktól, mind a félelmektől. Nemcsak hogy nem volt nálunk az ismert okok miatt földpiac, megítélésem szerint a mai érdeklődést és szándékot is átmenetinek lehet tekinteni. A következő években ez várhatóan csillapodik, különösen ha nem jönnek létre a vállalkozást ösztönző feltételek, amelyek a vállalkozókedvet növelik.

Napjainkban a felfokozott földigény megtévesztő, mert ez nem esik egybe a vállalkozókedvvel. Az ebből eredő félelmet és korlátozási szándékot táplálja az is, hogy sok szó esik a tsz.-ek felosztásáról, a privatizálásról, a tulajdoni állapot visszaállításáról, amely utóbbi bekövetkezése esetén valóban számolni lehetne a tömeges földeladással. A kereslettel szembeni túlkínálat azonban a földpiacot visszaszorítaná.

Egyébként itt kell megjegyezni, hogy a felosztás, privatizálás, tulajdonba adás fogalmak használata és szándéka eleve központi elhatározást, irányítást, erőszakos beavatkozást tételez fel. Kísértetiesen hasonlítanak a kollektivizáláshoz, a tsz. tulajdonbaadáshoz, a kötelező megváltáshoz, amelyeket ma elítélnek. Nagy hiba lenne, ha a privatizálás módszere a kollektivizálás módszerét követné és ugyanazokat a hibákat megismételné.

Visszatérve a földpiacra, a kérdés lényege az, hogy liberalizálni vagy szabályozni kell-e? Utóbbi előtt a korlátozást és állami beavatkozást értem. Meggyőződésem szerint napjainkban a földforgalom szabaddá tételére, a liberalizálásra van szükség és nem a beszabályozásra, korlátozásokra, a felhozott nyugati példák ellenére sem. Legfeljebb a birtok-maximumot látszik indokoltnak beépíteni, minden egyéb korlátozás csak akadályozná a vállalkozó kedvet, a piacgazdaság kialakulását. A mai gazdaságpolitikai célok-nak a földforgalom szabaddá tétele, sőt ösztönzése, segítése felel meg, amely a rehabilitációs igényt is enyhítheti. Más kérdés az, hogy a piac esetleges elszabadulása, vagy az üzérkedés terjedése esetén ezek ellen fel kell lépni. Hangsúlyozom azonban, hogy akkor sem elsősorban beszabályozással, adminisztratív beavatkozással, hanem gazdaságpolitikai eszközökkel.

3. A földjogi szabályozásról elhangzottakkal kapcsolatban azokkal értek egyet, akik azt vallják, hogy amennyi-

ben egyáltalán kell, akkor újszellemű földjogi kódexre van szükség, amelyre csak később kerülhet sor. Az eddig megismert földjogi törvénytervezetekkel kapcsolatban hangsúlyozni kell a következőket: a földtörvény nem lehet a rehabilitálás eszköze; nem vállalhatja fel a tulajdonviszonyok rendezését; nem alkalmas a privatizálás megvalósítására.

Ezzel szemben sürgető a rehabilitációs törvény, de minden sérelmet szenvedettre kiterjedően és ennek képezheti részét a volt földtulajdonosok rehabilitálása is. A földtulajdon reformja, része a tulajdon-reformnak, amely az Alkotmányban és Ptk.-ban valósítható meg. A privatizálást nem lehet kikényszeríteni, csak a természetes, szerves fejlődés eredményeként mehet végbe, a feltételek megteremtődésétől és a vállalkozói kedvtől függően.

Ha ezek helytállóak, felmerül a kérdés, hogy egyáltalán van-e szükség földtörvényre. Az máris eldönthető, hogy ha az említett törvényekkel számolni lehet, akkor a földtörvényt ma semmi nem sürgeti. Hogy a jövőben lesz-e rá szükség, az később attól függően döntendő el, hogy mennyiben sikerül a Ptk.-ban a földre is kiterjedően a tulajdoni és használati viszonyok szabályozása. Ha ez sikerül nem kell földtörvény, mert a földigazgatás kérdései szakigazgatási kérdésekre szűkülnek.

Befejezésül javasolom a tudományos vitaülés szervezőinek, hogy a figyelemfelhívás igényével két kérdésben forduljanak a kormányhoz.

a/ A kormány igényelje a pártoktól a tsz.-ek önkormányzatába való beavatkozástól a tartózkodást, a törvényalkotás során kérje ki a szövetkezeti tagság véleményét is, hogy róluk, megkérdezésük nélkül ne döntsenek.

b/ A vitaülés igényelje a tudomány művelőinek a meghallgatását is, és ajánlja fel közreműködését a törvények megalkotásában.